

НАШИТЕ ЖИВИ ВРЪЗКИ СЪС СВЕТИТЕ ОТЦИ
Архиепископ Андрей от Ново Дивеево¹

През последните години бе отдадена заслужена почит на архиепископ Андрей — основател на Новодивеевския женски манастир в Спринг-вали, щата Ню Йорк, където свято се тачи паметта на св. Серафим Саровски. Тази почит се усеща особено силно през 1971 г., когато се навършват 50 години от свещеническото му ръкоположение и през 1973 г. по случай 80-я му рожден ден, когато той бе удостоен с архиепископски сан. Мнозина идват при него просто за да получат благословение, познавайки го като „последния руски православен старец“ и надявайки се да придобият чрез него връзка с истинската традиция на православната духовност, която днес бързо изчезва. Несъмнено е, че той е жива връзка със светите отци в буквалния смисъл на думата, тъй като е бил ученик на последните двама оптински старци Анатолий и Нектарий и именно под неговия епитрахил през 1928 г. почива последният старец на Оптина Нектарий. Но днес той е от първостепенно значение за нас не само заради това, а по-скоро със своето учение, придобито от тези свети старци, което ни дава отговор *как да оцелеем като православни християни в антихристиянския 20-ти век.*

Макар това учение да е в основата си светоотеческо, то не е книжна наука, а извира от живота. Четирите откъса от неговите съчинения, приведени по-долу, ни разкриват основните събития от живота му, изпълнен с големи изпитания и страдания в условията на революция, анархия, арести, катакомбно служение, заточения, бомбардировки, евакуации. Ала човек не може да открие ключа на неговото учение единствено в тези страдания, колкото и те да съдействат за развитието на духовния живот. И други са страдали в подобни изпитания, ала безплодно. На всяко място, където историческите обстоятелства са го поставяли — в Киев, Берлин, Wendlingen, щата Ню Йорк — около него се оформяла сплотена православна общност и това ни доближава до разковничето за разбиране на учението му. Днес подобни общности са рядкост сред православните християни. Те не възникват спонтанно, а единствено при особено благоприятни обстоятелства, когато *съществува съзнателна православна житейска философия.* Тази съзнателна светоотеческа философия именно е онова, което можем да научим от архиепископ Андрей. Нека се опитаме тук да отбележим основните стожери на тази философия, която естествено не е „систематична“ философия, основана на абстрактно мислене, но е *жива философия*, извлечена от православния духовен опит.

Първо: Православието не е просто ритуал или вяра, или начин на поведение или нещо друго, което човек може да притежава и по силата на това да смята себе си за християнин, като в същото време обаче е духовно мъртъв. То е по-скоро една **стреми-**

¹ Превод от английски език без съкращения по *The Orthodox Word*, No. 63 (1975) pp. 135-137.

телна реалност или сила (стихия), която преобразява човека и му дава сили да живее при най-трудни и мъчителни обстоятелства, подготвяйки го да премине с мир във вечния живот.

Второ: естеството на истинския православен живот е богоугождението или благочестието, което според определението на стареца Нектарий, извлечено етимологически от тази дума, е „честно да пазиш онова, което Божие“. Това е нещо по-дълбоко от просто едно правилно вероучение; това е влизане на Бога във всяко кътче на живота ни, то е живот, прекарван в трепет и страх пред Бога.

Трето: такова отношение поражда православния **начин на живот** (битие), който не е просто външно спазване на обичаи или поведение, което е характерно за православни християни, а цялостна *съзнателна духовна борба* на човека, за когото Църквата и нейните закони са център на всичко, което той върши и мисли. Споделеният, съзнателен опит от *този начин на живот*, съсредоточен върху ежедневните богослужения, поражда истинската православна общност, изпълнена с чувство на светлост, радост и вътрешен покой. Неправославните хора и дори мнозина не напълно съзнателни православни християни, едва ли са в състояние да си представят какъв е този опит на общността, и може би ще бъдат склонни да го отхвърлят като нещо „субективно“. Ала никой, който е участвал с цялото си сърце в живота на една истинска православна общност, монашеска или немонашеска, никога не ще се усъмни в реалността на това православно усещане. Когато архиепископ Андрей ни разказва за своя успешен жизнен опит да намери и дори да създаде изгубената „тишина“ на своето православно детство, той изразява желанието на всички, които са се проникнали дълбоко от светлото Православие, да намерят мястото, да създадат условията и да придобият душевното състояние, в които да изживеят един пълноценен и истински православен живот, в единомислие и едиnodушие с други подобни подвижници. Макар и този идеал да се достига рядко в действителността, той винаги остава идеалът на Православието.

Четвърто, без непрестанна и съзнателна духовна борба дори най-добрият православен живот или общност могат да се превърнат в „парник“, в изкуствена православна атмосфера, в която външните прояви на православен живот са просто вид „отрада“ или се приемат като даденост, докато душите остават без промяна — отпуснати и уютно настанени в себе си, наместо напрегнати в борбата за спасение. Колко често, когато една общност започне да процъфтява и се прочуе, тя изгубва драгоценната ревност и едиnodушие от ранните дни на своите трудни борби! Не съществува „формула“ за богоугоден православен живот; всичко външно може да се превърне във фалшификат, всичко зависи от състоянието на душата, която трябва да е в трепет пред Бога, да има пред очи Божия закон във всички житейски области, всеки миг в живота да благоговее на първо място пред онова, което е Божие.

Пето, най-голямата заплаха за православния начин на живот в днешните времена е онова, което архиепископ Андрей нарича „хуманизъм“ — общо название, обхващащо цялото широко интелектуално (а днес вече и политическо) движение, което има за своя крайна цел разрушаването на истинското християнство и замяната му с една рационалистична философия „от мира сега“, според която човекът става по същество бог на самия себе си. Проявите на хуманизма са многолики, от Западния Ренесанс и ереста

на юдействащите в Русия през 15 век и преди това, през безсрамния атеизъм и Революцията от 18 век до комунизма и всяка друга съвременна философия, която поставя върховната ценност върху този свят и отдалечава хората от Бога. Хуманизмът завладява хората по различни начини, не винаги чрез едно съзнателно умствено обръщане към него, а по-често чрез разслабеност и липса на съзнателен духовен живот. Православният отговор на тази опасност, чиято крайна цел е царството на антихриста, е **съзнателна православна философия на живота**.

Това учение е толкова дълбоко и навярно малцина са способни да го последват до крайната му точка. Архиепископ Андрей, тежко боледуващ телесно, е в залеза на дните си; тази жива връзка с едно време и традиция, далеч по-богати от нашето, няма да е с нас задълго. Ала учението му не трябва да си тръгне заедно с него. Божият промисъл отреди на прочутия писател Солженицин да посети Новодивеевската обител и архиепископ Андрей се възползва от тази възможност да предаде това учение, дори и в най-съкратен вид, на този писател — един типичен пример за пробуждането, макар все още неоформено, на религиозното съзнание в съвременна Русия. Ала това учение не принадлежи единствено на руския народ, който е познавал Православието в пълнотата на неговото въплъщение в живота, или пък (подобно на Солженицин) е привлечен по силата на кръвното родство от копнението по нещо, притежавано от предците му. Учението на архиепископ Андрей принадлежи на всички съзнателни православни християни.

Нека тези, които дълбоко обичат и ценят Православието, сега приемат това учение и — както сторил това архиепископ Андрей с учението на своя възлюбен св. Тихон — да *живеят* според него, като по този начин си възвърнат и дори възродят **православния начин на живот** в нашите варварски и антихристиянски времена.